

Samspelet mellan fredsprocessers utformning och spoilergruppers agerande

En fallstudie av fredsprocessen i Nordirland

Abstract

The aim of this thesis is to analyze how different phases of peace processes are related to the behaviour of spoiler groups, and to illustrate this with a case study of the peace process in Northern Ireland.

The thesis divides the peace process in three different phases: the prenegotiations, the official negotiations and the implementation phase. In each phase three variables are analyzed: the composition and function of the phase, the behaviour of spoiler groups and their influence on the negotiations.

This study concludes that the varying composition of the different phases may lead to different types of spoiler behaviour. In the prenegotiation phase, the spoiler groups aim at manoeuvring the peace process in line with their own agenda. During the official negotiations some groups attempt to spoil the negotiations while others attempt to orientate the talks to achieve advantages for themselves. The behaviour of spoiler groups in these phases is subject to the inclusive character of the peace process, the mistrust between the parties and the lack of political progress in the negotiations. In the implementation phase, the spoiler behaviour is aimed at achieving a renegotiation of the peace accord or preventing the implementation of the agreement. The spoiler behaviour correlates with the composition of the peace accord, e.g. concerning how the accord states that the changes are to be implemented and concerning the potential gains that the accord may bring the parties.

Keywords: Northern Ireland, prenegotiation, official negotiation, implementation phase, spoilers, spoiling

Characters: 69 743

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	3
1.1 Problemformulering och syfte.....	3
1.2 Avgränsningar	4
1.3 Teori	5
1.4 Metod och empiri	6
1.5 Disposition	7
2 Analys – Fredsprocessen i Nordirland (1993–1999)	8
2.1 Förberedande förhandlingar	8
2.1.1 Spoilergruppers agerande i de förberedande förhandlingarna	12
2.1.2 Spoilergruppers inverkan på de förberedande förhandlingarna	13
2.2 Formella förhandlingar	14
2.2.1 Spoilergruppers agerande i de formella förhandlingarna	16
2.2.2 Spoilergruppers inverkan på de formella förhandlingarna.....	18
2.3 Verkställandefas	19
2.3.1 Spoilergruppers agerande i verkställandefasen	21
2.3.2 Spoilergruppers inverkan på verkställandefasen.....	22
3 Slutsatser	24
4 Referenser	27

1 Inledning

Den fredsprocess som inleddes i Nordirland 1993 var tänkt att ända en konflikt som hade dödat 3 700 människor i området sedan 1960-talet, men istället kom fredsprocessen att kantas av våld. Fredsförhandlingarna blev utdragna och var vid ett flertal tillfällen nära kollaps. De stridande parterna lyckades nå en överenskommelse men våldet fortsatte att skörda offer.

Våld i samband med fredsprocesser utgör ett stort hot mot fredsstiftande i konfliktdrabbade länder. Våldet utförs av spoilers – grupper som anser att fred till följd av förhandlingar hotar deras makt och intressen. De använder våld eller andra medel för att hindra, försena eller underminera en överenskommelse. Alla aktörer kan agera som spoilers och de tenderar att använda skilda spoilerstrategier i olika faser av fredsprocessen, i strävan att uppnå sina mål. Spoilergruppers våld kan få fredsförhandlingar att kollapsa och ge upphov till mänskligt lidande av katastrofala mått.

1.1 Problemformulering och syfte

Min uppsats syftar till att visa på att spoilergruppers agerande är kontextberoende¹. Således vill jag understryka att grupper val av spoilerstrategier är relaterat till kontexten och fredsprocessens olika faser. Min huvudfrågeställning är följande:

Hur samspelar olika faser i fredsprocesser med spoilergruppers agerande?

Spoilergruppers strategier och målsättningar kan skifta med fredsprocessens olika faser och deras särdrag. Mitt huvudsyfte är att visa på hur fredsprocessens faser samspelar med spoilergruppers agerande, och jag ämnar illustrera detta genom en fallstudie av fredsprocessen i Nordirland. Vidare har jag för avsikt att se vilken inverkan spoilergruppernas val av strategier i sin tur har haft på konflikten och fredsprocessen. Min huvudfrågeställning specificeras i två underordnade frågeställningar som är mer riktade mot mitt empiriska fall:

¹ Beroende av (den sociala) situationen. I ordet kontext inbegriper jag konfliktens dåvarande skede och den politiska omgivningen.

1. *Hur har spoilergrupper agerat i förhållande till de olika faserna i den nordirländska fredsprocessen 1993–1999?*
2. *I vilket avseende har spoilerstrategierna påverkat fredsprocessen i de olika faserna?*

Fallet Nordirland illustrerar en komplex fredsprocess med många inblandade aktörer, vilket är vanligt i moderna konflikter. Det som gör fredsprocessen intressant är att man medvetet inkluderade de väpnade grupperna i förhandlingarna, då man visste att dessa grupper kunde utgöra ett hinder för fredsanssträngningarna. Vidare verkade man aktivt under förhandlingarna för att begränsa spoilergruppernas inflytande. Fredsprocessen kantades av våld men efterhand ledde ansträngningarna trots allt till en relativt framgångsrik fredsprocess. Jag tror inte att det är möjligt att generalisera spoilergruppers agerande bortom kontexten men trots detta finns det mycket att lära från fredsprocessen i Nordirland. Jag tror att det går att urskilja ett visst mönster för samspelet mellan kontext, fredsprocess och spoilerstrategier.

Problematiken kan vara viktig i ett större sammanhang, då spoilers utgör ett hot mot fredsprocesser och innebär en stor utmaning för fredsstiftare. För att handskas med spoilergrupper är det viktigt att se hur spoilergrupper har agerat i förhållande till utformningen av fredsprocessens olika faser i en specifik kontext.

1.2 Avgränsningar

Jag har gjort vissa empiriska inskränkningar för att få ett väl avgränsat problem. Jag har valt att fokusera på fredsprocessen i Nordirland mellan 1993-1999. I fredsprocessen inkluderades medvetet potentiella spoilers, och därmed alla stridande parter i konflikten. Vidare var fredsprocessen till skillnad från tidigare fredsinitiativ relativt framgångsrik såtillvida att man lyckades nå ett fredsavtal. Detta är av betydelse för min analys då jag har för avsikt att analysera även verkställandefasen i en fredsprocess. Jag har valt att begränsa min analys av verkställandefasen till 1999, då Nordirland åter erhöll sitt självstyre och den nordirländska koalitionsregeringen tillträdde för första gången. Detta trots att verkställandet av fredsavtalet pågick ytterligare flera år. Den nordirländska koalitionsregeringen kollapsade ett flertal gånger på grund av konflikt mellan partierna, och IRA:s totala avvärning pågick ända fram till 2006. Jag avser dock att belysa sambandet mellan fasens utformning och spoilergruppers agerande och anser därför att en analys av verkställandefasen fram till 1999 är tillräckligt för mitt syfte.

1.3 Teori

Min uppsats har utgått från teorier inom fältet för freds- och konfliktforskning som behandlar fredsprocessens utformning och funktion. Det råder skilda meningar om vilka faser som ska innefattas i den större förhandlingsprocessen. Jag har tagit intryck av de teoretiker som analyserar förhandlingsprocessen i en utvidgad mening. Flera teoretiker understryker vikten av de förberedande förhandlingarna, då det är innan de formella förhandlingarna som parterna tar beslut om att fortsätta eller avsluta konflikten (Saunders 1985:250, jfr Berman & Zartman 1982:42).

Det finns skiljelinjer även mellan de teoretiker som understryker vikten av de förberedande förhandlingarna. Harold Saunders ser de förberedande förhandlingarna som en fas i en större förhandlingsprocess (Saunders 1985: passim). Janice Gross Stein menar istället att de förberedande förhandlingarna är en distinkt process med specifika steg och funktioner som föregår de formella förhandlingarna. Stein understryker emellertid att de förberedande förhandlingarna och de formella förhandlingarna ofta överlappar varandra, och att parterna kan förflytta sig från en fas till en annan. (Stein 1989:x)

Begreppet fredsprocess har även vidgats såtillvida att större vikt har lagts på forskningen om fredsprocessens verkställandefas. Stephen Stedman menar att verkställandefasen av ett fredsavtal är av yttersta betydelse för en hållbar fred. Perioden efter att en överenskommelse har undertecknats är kantad av risk och osäkerhet för de stridande parterna och civilbefolkningen. (Stedman 2002:2)

Det finns tre skilda synsätt inom freds och konfliktforskningen gällande vilken roll våld spelar i fredsprocesser. Enligt det första synsättet är förhandlingsprocessen separat från våldsprocessen. Strävan i fredsförhandlingarna är att få ett slut på stridandet. Det andra synsättet betonar våld som ett politiskt instrument och därmed en väsentlig del av förhandlingsprocessen. Enligt ett tredje synsätt är våld som utförs under fredsförhandlingar ett hinder för konfliktlösning. Kristine Höglund har i sin forskning utgått från det andra och tredje synsättet och fokuserat på våldets roll i, och konsekvenser för, fredsprocessen (2004:2). Jag har använt Höglunds teorier för att skapa förståelse för vilken inverkan spoilergruppers agerande har haft på fredsprocessens olika faser. Även John Darby har forskat om våldets effekter på fredsprocesser. Darby identifierar olika typer av våld i samband med fredsprocesser. Jag har framför allt inriktat mig på hans teori om våld av militanta grupper.

Stephen Stedman myntade uttrycket spoilers och hans teori har varit utgångspunkten för min uppsats och formuleringen av mitt forskningsproblem. Dock har jag funnit Newmans och Richmonds bredare definition av spoilers mer användbar för min fortsatta analys. De har valt att anta ett mer kritiskt förhållningssätt till fenomenet spoilers. De understryker att alla aktörer har potential till spoiling i olika faser av fredsprocessen (Newman & Richmond 2006:4). Fenomenet spoilers är således mer en fråga om taktiker än aktörer. I begreppet spoilers inkluderar de även grupper som med fredliga medel försöker underminera fredsprocessen. De kritiserar de normativa bedömningar som ofta

ligger till grund för identifieringen av spoilers. De menar att internationellt sanktionerade fredsprocesser ofta bygger på den liberala fredens värden. De aktörer som står i vägen för den liberala freden ses som spoilers. (Newman & Richmond 2006:5) Även Roger Mac Ginty har valt att anta en bredare definition av fenomenet spoilers. Mac Ginty har forskat om spoilers i den Nordirländska fredsprocessen och har således varit av yttersta betydelse för min studie.

Jag anser att Stedmans teori ger en bra förståelse för fenomenet spoilers, men att den bredare definitionen och utvecklingen av konceptet måste antas för att analysera de spoileraktiker som har använts i fredsprocessen i Nordirland. Jag har inte för avsikt att klassificera spoilers i olika typer, utan kommer istället fokusera på spoiling som en taktik, som kan ändras under fredsprocessens gång.

1.4 Metod och empiri

I mitt val och identifiering av metod för uppsatsen har jag utgått från de metodologiska begrepp och riktlinjer som framställs i Svensson & Teorell (2007).

Jag har genomfört en enstaka fallstudie av fredsprocessen i Nordirland. Jag har valt ett kvalitativt tillvägagångssätt då det ger möjlighet att göra en djupgående studie av flera analysparametrar. En jämförande fallstudie hade kunnat ge större möjligheter till generalisering, men då mitt syfte inte varit att generalisera i en bredare mening har jag valt att fokuserat på bara ett fall. Emellertid innehåller uppsatsen komparativa inslag inom den enstaka fallstudien, då jag har jämfört samma variabler i de olika faserna av fredsprocessen. Jag har delat in fredsprocessen i tre åtskilda faser och därefter systematiserat det empiriska materialet för varje fas i tre delar, gällande fasens särdrag och funktioner, spoilergruppers agerande, samt spoilergruppernas inverkan på konflikten. Min uppdelning av fredsprocessens olika faser är en analytisk konstruktion, som har sin grund i ett flertal teorier. I verkligheten är gränserna mellan de olika faserna mer flytande. Uppdelningen har syftat till att underlätta en tydlig analys av fredsprocessens olika faser.

Jag har utgått från en hypotetisk-deduktiv metod där jag lagt fram en hypotes som bygger på ett flertal teorier om att strukturerna styr aktörerna och där jag anser att uppkomsten av spoilers och val av spoilerstrategier är kontextberoende. Jag har prövat min hypotes i fallet Nordirland, där jag tror mig finna ett svar på hur fredsprocessens faser samspelar med spoilergruppers agerande. Min uppsats är förklarande, då jag har undersökt om det finns kausala kopplingar mellan olika företeelser och framför allt vilka dessa kopplingar är. Jag har således haft för avsikt att förklara vad som påverkat vad, och varför. Vidare är studien teorianvändande då teorier hjälper till att förklara olika företeelser i min fallstudie.

Det finns mycket skrivet om fredsprocessen i Nordirland, och jag har därför inte haft några svårigheter att finna användbart sekundärmaterial för min uppsats. Uppsatsens material har innefattat samhällsvetenskaplig litteratur, historiska källor, faktaböcker, nyhetsartiklar och välrenommerade organisationers hemsidor,

som exempelvis *Säkerhetspolitik* och *Uppsala Conflict Database Program*. Dock har jag använt förstahandskällor när det gäller olika dokument och avtal som har förhandlats fram i fredsprocessen, främst för att kontrollera att andrahandskällornas analys av dessa dokument är korrekt. Jag har dessutom jämfört olika källor i källkritiskt syfte. När det gäller teoretisk litteratur har jag utgått från akademiska källor, framför allt inom fältet för freds- och konfliktforskning.

1.5 Disposition

Uppsatsens första avsnitt (bortsett från detta inledningsavsnitt) utgörs av analysen. Jag har valt att inkludera bakgrundsfakta i analysen då jag endast vill redogöra för de fakta som är väsentliga för min undersökning. Analysdelen är uppdelad i tre delar efter fredsprocessens olika faser, som i kronologisk ordning är de förberedande förhandlingarna, de formella förhandlingarna och verkställandefasen. Jag har i varje del analyserat samma variabler. Den första variabeln är fasens särdrag beträffande utformning och funktion. Därefter utreds spoilergrupperns agerande och målsättning, och slutligen undersöks spoilerstrategiernas inverkan på fredsförhandlingarna. Efter analysen följer slutsatsdelen där jag försöker besvara min problemfrågeställning och mitt huvudsyfte för uppsatsen.

2 Analys – Fredsprocessen i Nordirland (1993–1999)

Här följer min analys av fredsprocessen i Nordirland. Fredsprocessen är uppdelad i tre faser. Jag har för avsikt att analysera spoilergruppers agerande och inverkan i förhållande till de olika fasernas utformning.

2.1 Förberedande förhandlingar

Jag ämnar i detta avsnitt kortfattat redogöra för orsakerna till konflikten i Nordirland och för de inblandade aktörerna, samt för vad som möjliggjorde inledningen på fredsprocessen, i syfte att skapa förståelse för den kontext där de förberedande förhandlingarna ägde rum. Dock ligger huvudfokus i denna del på att analysera de förberedande förhandlingarnas särdrag. Jag har därför för avsikt att visa på deras specifika utformning och funktion.

Konflikten i Nordirland kan spåras tillbaka till 1921 då undertecknandet av *the Anglo-Irish Treaty* medförde en delning av den irländska ön (The National Archives of Ireland 1921, Karlsson 2008a). I söder bildades *fristaten Irland* (Republiken Irland sedan 1949) medan den nordöstra delen förblev en del av Storbritannien. Nordirland styrdes fram till 1972 av en protestantisk majoritet som diskriminerade den katolska befolkningen i provinsen. (Karlsson 2008a) I slutet av 1960-talet började en fredlig medborgarrörelse att kräva lika rättigheter för katoliker och protestanter. De fredliga protesterna möttes av våld då protestanterna såg sin maktställning hotad. Detta kom att utlösa en våldsam konflikt mellan *the Irish Republican Army* (IRA)² som stred för ett enat Irland och protestantiska militära grupper som ville förbli en del av Storbritannien. Storbritannien skickade trupper till Nordirland 1969 och blev då en part i konflikten. (Karlsson 2008a) 1972 upplöste Storbritannien den nordirländska regeringen och direktstyre infördes från London (Darby 2001:18).

I november 1985 undertecknade den brittiska och den irländska regeringen *the Anglo-Irish Agreement* (Anglo-irländska avtalet), vilket institutionaliserade

² IRA bildades 1919, och förde en väpnad kamp för ett oberoende Irland (Karlsson 2008a). Den södra delen av Irland blev självständigt 1921 och IRA fortsatte då sin kamp för att få ett slut på det brittiska styret i Nordirland (Uppsala Conflict Data Program 2008).

samarbetet mellan de två staterna. (Höglund 2004:92, Hatay Jacobsson 1999:8) Storbritannien erkände sin begränsade legitimitet över det nordirländska samhället och att de inte kunde lösa konflikten på egen hand. Den irländska regeringen fick en rådgivande roll i de nordirländska affärerna och kunde nu verka som garant i förhandlingarna för det nordirländska nationalistiska samhället (Darby 2001:18–19).

I USA hade det skett en förändring inom den irländsk-amerikanska diasporan. Diasporagrupperna hade traditionellt haft sympatier för de militanta nationalisterna, men många uppmuntrade nu istället republikanerna att överväga fördelarna med en vapenvila och en fredsprocess. En liten grupp av inflytelserika irländska amerikaner i den amerikanska finansvärlden spelade en avgörande roll i att övertala Bill Clintons administration att börja intressera sig för konflikten i Nordirland. (Darby 2001:20)

De brittiska trupperna och IRA hamnade på 1990-talet i ett dödläge, vilket bidrog till uppfattningen att konflikten inte kunde vinnas med militära medel (Höglund 2004:92). Det öppnades upp hemliga kanaler mellan den brittiska regeringen och IRA, för att se under vilka förhållanden republikanerna var villiga att lägga ner vapnen, vilket var den brittiska regeringens krav för att förhandlingar skulle inledas med Sinn Féin³. Den brittiska regeringen försökte övertyga IRA om att en vapenvila skulle medföra fördelar. Den irländska regeringen genomförde samtidigt samtal med Sinn Féin (ibid., Darby 2001:20).

Det första steget i de förberedande förhandlingarna går ut på att definiera problemet, vilket innebär att parterna erkänner ett gemensamt problem som de delar ett intresse i att lösa (Saunders 1985:255). Den förberedande fasen syftar sedan till att skapa engagemang bland parterna för en fredlig överenskommelse. För att detta ska kunna ske krävs att parterna bedömer att den nuvarande situationen är ohållbar och inte längre tjänar gruppens intressen, samt att en rättvis överenskommelse är tillgänglig. (Saunders 1985:257) Detta kan skapa förståelse för de förberedande förhandlingarnas inledning i Nordirland.

De hemliga samtalen under 1990-talet förde de brittiska och irländska regeringarna fram till undertecknandet av *the Downing Street Declaration* (Downing Street-deklarationen) 1993 (Höglund 2004:93). Deklarationen försökte tillmötesgå IRA:s villkor för att överge den väpnade kampen (Hatay Jacobsson 1999:12–13). I deklARATIONEN uttalades att det var upp till Irlands befolkning att genom en överenskommelse mellan Nordirland och Republiken Irland utöva rätten till självbestämmande genom samtycke. Nordirland och Republiken Irland hade rätt att skapa ett enat Irland om det var vad majoriteten önskade. (Darby 2001:21) I deklARATIONEN erbjöd regeringarna Sinn Féin och andra partier anknytning till väpnade grupper en direkt inblandning i förhandlingarna för att en politisk lösning på konflikten skulle kunna nås. Detta på villkor att de var villiga att överge den väpnade kampen. (Höglund 2004:93) Regeringarnas syfte med

³ Sinn Féin grundades 1905 och är IRA:s politiska representanter (Pettersson 2002:229, MacGinty 2006:160). Republikanerna anser att väpnade metoder är legitima för att uppnå sitt politiska syfte, ett enat Irland (Pettersson 2002:9).

Downing Street-deklarationen var att förmå de väpnade grupperna att utlysa en vapenvila (Petterson 2002:54).

Den 31 augusti 1994 utlyste IRA en vapenvila och de främsta lojalistiska grupperna *the Ulster Volunteer Force*⁴ (UVF), *the Ulster Defence Association*⁵ (UDA) och *the Red Hand Commando* (RHC) följde exemplet i oktober. De förklarade sig villiga att avstå från våldshandlingar så länge IRA:s vapenvila höll. (Hatay Jacobsson 1999:13)

Det huvudsakliga syftet med de förberedande förhandlingarna är att omvandla konfliktens problem till hanterbara frågor som är möjliga att kontrollera genom förhandlingarna. Den förberedande processen sätter en agenda för senare samtal, där parterna accepterar en gemensam definition av problemet. (Zartman 1989:11) Detta kan förklara syftet bakom det ramverk för politiska förhandlingar, *the Framework for the future documents* (Framework-dokumentet) som skapades av den brittiska och den irländska regeringen. I ramverket som offentliggjordes i februari 1995 underströks förhandlingarnas strävan efter en omfattande överenskommelse som skulle återlämna makt, styrande och ansvar till Nordirlands befolkning. (Darby 2001:21) Framework-dokumentet innehöll förslag om nya politiska institutioner och konstitutionella förändringar, samt föreskrifter om konsensus- och jämlikhetsprinciper som skulle styra den politiska processen (Petterson 2002:90–92).

De första årens fredssamtal utgjordes av bilaterala samtal mellan den brittiska och den irländska regeringen och parterna på båda sidorna (Höglund 2004:93). Den brittiska regeringen ville att IRA skulle börja nedmontera sina vapen och såg detta som ett nödvändigt krav för att Sinn Féin skulle få delta i förhandlingarna. Sinn Féin såg kravet om avväpning som en avledande manöver från den brittiska sidan för att maskera dess ovilja att delta i fredssamtal med republikanerna. (Darby 2001:22) Detta illustrerade den allmänna tendensen att parternas ledare försöker skaffa sig en uppfattning om huruvida den andra sidan kommer vara villig att kompromissa och nå en lösning (Saunders 1985:259). I den förberedande fasen krävs inga förpliktelser och eventuella kostnader för att lämna förhandlingarna är låga. Parterna kan därför fritt uttrycka sina extrema mål och verkliga intressen. (Zartman 1989:8) Detta kan förklara de ståndpunkter som parterna hade i frågan om avväpning.

I ett försök att komma förbi återvändsgränsen gällande avväpningen av IRA skapade regeringen ett självständigt organ för avväpning med den före detta amerikanska senatoren George Mitchell som ordförande. Denna kommission hade i uppgift att fastställa möjliga alternativ för avväpning. (Darby 2001:22) I januari 1996 presenterade Mitchellkommissionen en rapport. De rekommenderade att en avväpning av de paramilitära grupperna skulle påbörjas parallellt med förhandlingarna, men inte utgöra ett villkor för att få delta i dessa. (Hatay

⁴ UVF är en lojalistisk paramilitär grupp. Lojalister är unionister med extrema åsikter, som anser att de har rätt att försvara unionen mot dem som försöker förgöra den (Petterson 2002:9, 230).

⁵ UDA är den största lojalistiska paramilitära gruppen. De har utfört många sektaristiska mord under täckmanteln Ulster Freedom Fighter (UFF). (Petterson 2002:230)

Jacobsson 1999:16) Kommissionen föreslog därutöver att parterna skulle förbinda sig till fredliga och demokratiska principer vid förhandlingarnas inledning. *The Mitchell Principles* (Mitchellprinciperna) förbjöd parterna att använda våld eller hot om våld för att påverka resultatet av förhandlingarna. Det måste även ske en fullständig avvapning av alla paramilitära grupper och parterna måste aktivt verka för att få ett slut på *punishment beatings*⁶ som utfördes av de paramilitära grupperna. Mitchellprinciperna syftade bland annat till att hantera den brittiska regeringens och de unionsvänliga partiernas rädsla för att de militanta grupperna skulle ta till våld om de blev frustrerade över fredsförhandlingarna. (Darby 2001:51) De förberedande förhandlingarna är viktiga för att skapa ett förhållande av reciprocitet mellan parterna. Parterna måste lyckas övertyga varandra om att medgivande kommer besvaras och inte utebli. (Zartman 1989:9) Detta kan klargöra Mitchellprincipernas syfte.

Den irländska regeringen godkände Mitchellkommissionens förslag, men den brittiska regeringen ville inte ge efter på kravet om IRA:s avvapning. De avsåg istället föra processen vidare genom ett särskilt val på Nordirland, där folket skulle ges möjlighet att besluta om vilka som skulle få delta i förhandlingarna. (Hatay Jacobsson 1999:16)

Det sista steget i de förberedande förhandlingarna är att få till stånd förhandlingarna genom att definiera förhandlingarnas mål och vägledande grundsatser (Saunders 1985:260). Parterna måste komma överens om förhandlingarnas tillvägagångssätt gällande upplägg, plats, nivå och sammansättning av delegationer (Berridge 2005:35). Detta kan förklara de samtal som inleddes den 10 juni 1996 mellan den brittiska och den irländska regeringen samt nio politiska partier. Sinn Féin var uteslutna på grund av IRA:s kollapsade vapenvila⁷. Samtalen mellan parterna syftade till att få till stånd beslut om strukturen och agendan för förhandlingsprocessen (Höglund 2004:102, Darby 2001:22). Parterna beslutade att val skulle hållas för att välja representanter till de multilaterala förhandlingarna⁸, och en särskild valprocedur skulle även garantera de små lojalistiska partiernas deltagande. (Hatay Jacobsson 1999:17) George Mitchell utsågs till ordförande för samtalen (Darby 2001:22). USA kom senare under förhandlingarnas gång att bidra med en avgörande politisk uppmuntran till både nationalisterna och unionisterna. USA hjälpte även till att skapa en ekonomisk grund för en varaktig överenskommelse. (de Chastelain 1999:437)

⁶ På den republikanska sidan upprätthölls lagen av IRA och bestraffningar av brott skedde utanför rättssystemet (Pelling 2009).

⁷ IRA hade den 9 februari 1996 utfört ett bombdåd vid Canary Wharf (Höglund 2004:98).

⁸ Förhandlingar med flera parter.

2.1.1 Spoilergruppers agerande i de förberedande förhandlingarna

Jag har i föregående avsnitt analyserat de förberedande förhandlingarnas utformning och funktion. I följande del har jag för avsikt att visa hur de förberedande förhandlingarnas specifika särdrag har påverkat spoilergruppers agerande. För att belysa detta har jag tänkt svara på följande frågor: Vilka grupper har verkat som spoilers i de förberedande förhandlingarna? Vilka spoilerstrategier har grupperna använt sig av? Vad vill de uppnå med sina spoilerstrategier i denna fas?

I och med Downing Street-deklarationen lät den brittiska och den irländska regeringen Sinn Féin, och andra partier knutna till väpnade grupper, få tillträde till förhandlingarna. (Höglund 2004:93). Den nordirländska fredsprocessen skapades således till skillnad från tidigare fredsinitiativ (1972–1992) med spoilergrupper i åtanke. I de tidigare fredsprocesserna hade man uteslutit aktörer som kunde förstöra fredsprocessen, men nu försökte man istället medvetet inkludera parter med ett starkt veto i konflikten. (MacGinty 2006:153)

Den brittiska regeringen och de unionsvänliga partierna var misstänksamma mot IRA:s vapenvila och tvivlade på att det var ett genuint försök till fred. Den brittiska regeringen och unionisterna krävde att IRA skulle förbinda sig till en permanent vapenvila och att de skulle börja överlämna sina vapen. (Höglund 2004:96) IRA såg emellertid detta som likställt med att ge upp (Höglund 2004:96–97). Sinn Féin uppfattade den brittiska regeringens krav som ett tecken på ovilja att inleda de multilaterala förhandlingarna (Höglund 2004:97). Den brittiska regeringens och unionisternas misstänksamhet mot Sinn Féin kan bero på den fruktan som inkludering av militanta grupper kan framkalla hos konstitutionella partier. De är rädda för att de militanta gruppernas politiska representanter ska använda hotet om våld för att vinna taktiska fördelar och att beväpnade grupper utanför fredsprocessen ska komma att styra förhandlingarna. (Darby 2001:52)

Mitchellkommissionen försökte få igång förhandlingar genom ett förslag som innebar att avväpning skulle ske parallellt med förhandlingarna. Kommissionen presenterade Mitchellprinciperna som parterna var tvungna att förpliktiga sig till för att få delta i förhandlingarna. (Darby 2001:51) Den brittiska regeringen följde inte kommissionens förslag utan premiärministern John Major utlyste istället val för att föra processen vidare. *The Social Democratic Labour Party* (SDLP)⁹ kritiserade Majors beslut då de ansåg att val skulle försena inledningen av förhandlingarna. SDLP varnade för signaler från IRA att deras tålmod höll på att ta slut. IRA:s vapenvila hade då varit i kraft i ett och ett halvt år utan att några politiska framsteg hade nåtts. (Hatay Jacobsson 1999:16)

⁹ SDLP grundades 1970 och var länge ett av de största nationalistiska partierna. Nationalisterna förespråkar ett enat Irland med politiska medel. De fördömer den väpnade kampen. (Pettersson 2002:9, 229)

Den 9 februari 1996 bröt IRA sin vapenvila då de låg bakom en stor bombexplosion i Canary Wharf. (ibid.) Bombdådet reflekterade en skiftande balans inom IRA till förmån för en hållning som innebar en fortsatt våldsam kamp. Anledningen till våldsdådet och motvilligheten mot fredssamtalen tros ha varit bristen på politisk rörelse i fredsprocessen. Den brittiska regeringen hade efter IRA:s uttalade vapenvila 1994 lovat att fredsprocessen skulle medföra vissa fördelar, bland annat frigivandet av fångar samt reformer och nedrustning av statens säkerhetsanordning. Regeringen misslyckades dock med att genomföra dessa punkter på ett tillfredsställande sätt. Republikanerna kände samtidigt att den brittiska regeringen fördröjde försök att inleda de multilaterala förhandlingarna genom att insistera på IRA:s avväpning som krav för samtal. (Höglund 2004:99) Paramilitära grupper är sällan homogena utan utgörs snarare av aktörer med olika funktioner, intressen och målsättningar (Höglund 2001:9). Ledarna kan tvingas ge efter för de mer radikala, militära fraktionerna av gruppen för att försöka förhindra splittringar (Höglund 2004:99). Detta kan förklara IRA:s spoilerbeteende och dess återgång till en våldsstrategi.

IRA använde våld i ett taktiskt syfte som ett medel för att åter få delta i förhandlingarna men under andra förutsättningar. IRA ville omforma fredsprocessen så att den erkände republikanernas problemagenda. Dock gjorde IRA sig skyldiga till klassisk spoiling i de andra parternas ögon då deras beteende skapade en kris i de förberedande förhandlingarna. (MacGinty 2006:160) Således uppfattade motståndarna IRA:s spoilerbeteende på ett helt annat sätt än vad IRA hade för avsikt. IRA ville inte orsaka en fullständig kollaps av fredsprocessen utan istället strävade de endast efter att förstöra fredsprocessen vid en viss tidpunkt i dess utveckling. (MacGinty 2006:160–161)

Spoilerstrategier syftar inte alltid till att förstöra fredsprocessen, utan parterna kan ibland snarare vilja få tid att omorganisera sig, vinna materiella fördelar, legitimera förhandlingsposition och status eller undvika kostsamma medgivanden genom att förlänga processen (Newman & Richmond 2006:4). Detta är ett tänkbart motiv till IRA:s spoilerbeteende i den förberedande fasen.

2.1.2 Spoilergruppers inverkan på de förberedande förhandlingarna

Jag vill i denna del belysa hur spoilergruppers agerande kan påverka förhandlingsprocessen. Kan spoilergruppernas agerande i de förberedande förhandlingarna hindra inledandet av de formella förhandlingarna?

Förhandlingsparterna var inte säkra på om bombdådet i Canary Wharf var ett tillfälligt återfall av våld eller om slutet på vapenvilan signalerade republikanernas övergivande av fredsprocessen. Sinn Féins ledare Gerry Adams fördömde inte attackerna, något som den brittiska regeringen och de unionsvänliga partierna tog som en förolämpning. Gerry Adams höll istället den brittiska regeringen och unionisterna ansvariga för vapenvilans kollaps, men uttalade återigen sitt engagemang för en fredlig lösning på konflikten. (Höglund 2004:100) Sinn Féin befann sig i en svår situation, då de även om de ville fördöma våldsdådet hade

svårt att göra det på grund av rädslan att förlora makt och legitimitet inom IRA. Konsekvenserna av att Sinn Féin inte fördömde våldsdådet blev att deras motiv ifrågasattes. (Höglund 2004:105) Om parter inom fredsprocessen begår våldshandlingar kan det av andra inblandade aktörer tolkas som brist på engagemang för fredsprocessen och leda till att de drar tillbaka sitt stöd för förhandlingarna (Höglund 2001:10). Detta kan förklara de andra parternas reaktion på IRA:s brott mot vapenvilan och på det faktum att Sinn Féin inte fördömde våldsdådet.

Våldsdådet vid Canary Wharf ledde till att Sinn Féin marginaliserades och att fredsprocessen fortsatte framåt utan dem (Höglund 2004:101). Parterna var, för att delta i de multilaterala samtalen, tvungna att iaktta Mitchellprinciperna. Detta innebar att om IRA fortsatte med sin våldskampanj skulle Sinn Féin inte tillåtas delta i de multilaterala förhandlingarna (Höglund 2004:102). Våldshandlingen skapade en tillfällig kris i förhandlingsprocessen, men ledde efterhand till att den politiska aktiviteten och försöken att få till stånd multilaterala förhandlingar ökade (Höglund 2004:104). Denna inverkan visar att våld inte alltid behöver utgöra ett hinder för freden, eftersom våld under vissa omständigheter kan förenkla fredsförhandlingarna och föra samman parterna (Höglund 2004:1). Våld kan fungera som en påminnelse om den risk och kostnad som är förknippat med fortsatt stridande (Höglund 2004:4).

2.2 Formella förhandlingar

Jag har i detta avsnitt tänkt redogöra för hur kontexten kring förhandlingarna har förändrats. Min avsikt är att belysa detta för att sedan kunna svara på följande frågor: Hur är de formella förhandlingarna utformade? Vilken funktion fyller de?

I juni 1997 vann *the British Labour Party* (Brittiska Arbetarpartiet) en stor seger och Tony Blair utsågs till ny premiärminister i Storbritannien. Tony Blairs arbetarparti hade till skillnad från John Majors parti vunnit en egen majoritet och således blivit oberoende av de unionsvänliga partierna, vilket medförde en större frihet. Tony Blair gav fredsprocessen högsta prioritering och såg snabbt till att få in Sinn Féin i den politiska processen. Tony Blair anslöt sig till Mitchellkommissionens rekommendationer och den brittiska regeringen släppte således sina krav på IRA:s nedmontering av vapen som villkor för att få delta i samtalen. (Hatay Jacobsson 1999:22, Darby 2001:22) Nordirlands nyutnämnda statssekreterare Maureen Mowlam garanterade IRA att om deras vapenvila återinfördes skulle Sinn Féin tillåtas delta i samtalen. (Höglund 2004:103)

Den 20 juli 1997 utlyste IRA en andra vapenvila. Detta ledde till att Sinn Féin efter att de accepterat Mitchell-principerna tilläts delta i de multilaterala samtalen

som inleddes i Nordirland den 15 september 1997. (Darby 2001:22, Höglund 2004:103) De parter som deltog var den brittiska och den irländska regeringen, *the Ulster Unionist Party* (UUP)¹⁰, Sinn Féin, SDLP, *the Ulster Democratic Party* (UDP)¹¹, *the Progressive Unionist Party* (PUP), Allianspartiet, Kvinnoalliansen och *the Northern Ireland Labour Party* (Nordirlands Arbetarparti) (Pettersson 2002:116, de Chastelain 1999:448).

De formella samtalen fördes på tre nivåer som parterna hade kommit överens om i de förberedande förhandlingarna. På nivå 1 fördes samtal mellan de nordirländska partierna, och den brittiska regeringen deltog som ordförande för samtalen. Republiken Irland informerades om de framsteg som gjordes. Nivå 2 innebar förhandlingar mellan de nordirländska partierna och de båda regeringarna. George Mitchell var ordförande för samtalen. På nivå 3 fördes förhandlingar mellan den brittiska och den irländska regeringen. De nordirländska partierna informerades om framsteg. Det bestämdes att inga beslut skulle tas förrän allting var slutförhandlat. (de Chastelain 1999:445)

En *formula* (formel) för de formella förhandlingarna *the Proposition on Head of Agreement* skapades av de brittiska och irländska regeringarna den 12 januari 1998 (Höglund 2004:112). En formel kan definieras som en delad uppfattning av en konflikt (Berman & Zartman 1982:95). En formel innefattar planer för tillvägagångssättet för att nå ett avtal och gör det möjligt att komma runt väsentliga hinder då det skapas ett ramverk för överenskommelser och kriterier för att lösa detaljer (Berman & Zartman 1982:143).

The Proposition on Head of Agreement innehöll förslag på en representantförsamling i Nordirland, ett ministerråd bestående av representanter från Nordirland och Republiken Irland samt ett mellanstatligt råd mellan Nordirland och Storbritannien. De unionsvänliga partierna ställde sig positiva till det framlagda avtalet. Dock var Sinn Féin till en början emot avtalet, då de ansåg att för stor vikt lades vid samarbetet mellan Storbritannien och Nordirland. (Höglund 2004:112).

Det råder en mer fientlig miljö när parterna förhandlar om detaljer än när parterna söker efter en formel (Berman & Zartman 1982:149). Parterna försöker upptäcka den detaljerade innebörden av den allmänna formeln och se till att den andra parten verkställer sin del av avtalet. De är på sin vakt mot att motpartens accepterande av formeln bara är ett knep, och att motparten kommer att dra sig tillbaka efter att medgivanden på detaljnivå gjorts. (Berman & Zartman 1982:150) Detta kan förklara varför det bara en vecka före utsatt slutdatum för fredsförhandlingarna ännu rådde oenighet mellan parterna i viktiga frågor, som utformningen av samarbetet mellan Belfast och Dublin och den planerade provinsregeringens maktbefogenheter. De unionsvänliga partierna ville att samarbetet mellan Nordirland och Irland skulle underordnas den nya provinsregeringen, medan de republikanska partierna ville att samarbetet skulle

¹⁰ UUP är ett unionistiskt parti. Unionisterna försvarar Nordirlands politiska status inom Storbritannien med politiska fredliga medel. (Pettersson 2002:9, 230)

¹¹ UDP är ett lojalistiskt parti med länkar till UDA och UFF (de Chastelain 1999:467)

fungera oavhängigt av den nordirländska regeringen. Vidare hade frågan om avvapning av de paramilitära grupperna ännu inte tagits upp. Detta skapade ett dilemma då frågan var om det skulle vara möjligt för partier knutna till de väpnade grupperna att delta i provinsstyret innan en avvapning av grupperna hade genomförts. (Hatay Jacobsson 1999:25)

2.2.1 Spoilergruppers agerande i de formella förhandlingarna

Jag har i detta avsnitt tänkt analysera hur de formella förhandlingarnas utformning och funktion har påverkat spoilergruppers agerande. Jag har för avsikt att belysa detta genom att svara på följande frågor: Vilka grupper har verkat som spoilers i de formella förhandlingarna? Vad har de använt sig av för spoilerstrategier? Vad har de för motiv och vad vill de uppnå genom sina spoilerstrategier i denna fas?

Sinn Féins inkludering i de multilaterala samtalen i september 1997 ledde till att *the Democratic Unionist Party* (DUP)¹² lämnade förhandlingarna i protest. DUP var de mest högljudda motståndarna till fredsprocessen. De ansåg att fredsprocessen haft nationalistiska förtecken redan från början och att en möjlig överenskommelse skulle leda till att Nordirlands ställning inom Storbritannien urholkades. DUP såg Sinn Féins inkludering i fredsförhandlingarna som oförenlig med demokratisk politik och förespråkandet av icke-våld. (Mac Ginty 2006:164) DUP:s uppförande kan förstås som fredlig spoiling. Enligt Edward Newman och Oliver Richmond använder spoilers nämligen inte uteslutande våld för att underminera fredsprocessen utan även politiska medel. (Newman & Richmond 2006:1)

Sinn Féin och UUP antog under olika tidpunkter i förhandlingarna olika hållningar som hämmade den andres deltagande i fredsprocessen. Sinn Féin antydde vid tillfällen hot om att IRA skulle återgå till krig om de inte tjänade på förhandlingarna. (Darby 2001:53) Sinn Féins fortsatta anknytning till IRA och dess motvilja till avvapning sågs av UUP som ett tecken på tvetydighet i engagemanget för en fredlig lösning. Ur Sinn Féins perspektiv var motvilligheten till avvapning en del av förhandlingsprocessen som syftade till att dra ut maximala fördelar från förhandlingarna. På liknande sätt antog UUP en hållning som hindrade andra från att fullt ut delta i fredsprocessen. UUP tillämpade ett ytterst försiktigt tillvägagångssätt som innebar begränsade medgivanden till den andra sidan. De vägrade ha direkt kontakt med Sinn Féin. (Mac Ginty 2006:165)

En oroväckande utveckling ägde rum inom den republikanska rörelsen under förhandlingarnas gång, då missnöjda medlemmar lämnade IRA och bildade nya paramilitära grupper (Höglund 2004:105–106). *The Continuity IRA* (CIRA)¹³ och

¹² DUP grundades 1970 och representerade en extrem linje inom unionismen (Höglund 2004:103).

¹³ CIRA skapades i juli 1996 (Darby 2001:56).

the Real IRA (RIRA)¹⁴ var två extrema utbrytargrupper från IRA som genomförde flera militära kampanjer (Mac Ginty 2006:161). Utbrytargruppernas primära mål med våldsdåden var att få de protestantiska samhällena att pressa de unionsvänliga politikerna att dra sig ur fredsförhandlingarna. De ville förstöra fredsprocessen och samtidigt få det att se ut som om unionisterna själva drog sig tillbaka från samtalen. Attackerna skämde ut de republikaner som var inblandade i fredsförhandlingarna och de var besvärade av utsikten av att behöva fördöma våld som utövades av medlemmar i den egna rörelsen. (Mac Ginty 2006:162) Spoilers fördöms ofta som ”vårdslösa sabotörer” men trots detta visar ofta deras mål och timing av attacker på omfattande planering. Spoilers handlingar syftar till att provocera fram en reaktion hos deras motståndare, antingen inom den egna gruppen eller inom andra grupper. (Mac Ginty 2006:169)

IRA var angelägna om att bevara sammanhållningen mellan sina medlemmar och beväpnade grenar, och de varnade därför sina medlemmar för att gå med i de nya rivaliserande grupperna. Sinn Féin deltog i förhandlingarna och IRA var väl medvetna om den brittiska regeringens och de unionsvänliga partiernas känslighet för republikanernas våld. (Mac Ginty 2006:161) IRA:s inställning till utbrytargrupper kan förstås av gruppernas behov av att dominera den egna gruppen – ett behov som stärks under fredsprocessen (Darby 2001:54).

Det är svårt att identifiera några lojalistiska spoilers då de främsta lojalistiska grupperna UDA och UVF under förhandlingarnas gång skiftade i sin inställning till vapenvilan. De verkade även under olika namn vilket gjorde det möjligt för dem att fortsätta en våldsam kamp medan vapenvilan tedde sig intakt. Den mest framträdande lojalistiska spoilergruppen var *the Loyalist Volunteer Force* (LVF)¹⁵. De utförde fler religiösa mord på katoliker och försökte påverka vilken riktning fredsförhandlingarna tog. LVF:s attacker syftade troligen till att försöka dra in IRA i dess självutnämnda roll som försvarare av det katolska samhället. Om IRA gav efter för LVF:s våld skulle det på grund av Mitchell-principerna leda till att Sinn Féins uteslöts från de politiska förhandlingarna. En möjlig anledning till LVF:s handlande kan ha varit att dess medlemmar ville få utlopp för sin ilska. Det var en ilska som avspeglade vad många lojalister ansåg om fredsprocessen, nämligen att den följde nationalisternas och republikanernas agenda. Det fanns för det mesta ingen politisk rationalitet bakom våldet, utan istället utövade gruppen *frustration spoiling*, d.v.s ett våldsamt uttryck för ogillande av fredsprocessen. (Mac Ginty 2006:163)

LVF-ledaren Billy Wright sköts ihjäl av republikanska fraktioner i december 1997 (Mac Ginty 2006:163–164). Den republikanska gruppen INLA¹⁶ tog på sig mordet. Ett av motiven till mordet sägs ha varit hämnd, då LVF tidigare hade gjort sig skyldiga till flera mord på katoliker. Men det har också spekulerats i att syftet var att underminera de framsteg som nåtts vid förhandlingsbordet. (Höglund 2004:107)

¹⁴ RIRA skapades i november 1997 (Darby 2001:56).

¹⁵ LVF grundades 1966 av missnöjda medlemmar från UVF (Mac Ginty 2006:163).

¹⁶ INLA var en extrem utbrytargrupp från IRA som bildades 1972 (Dagens Nyheter 2008).

I mars 1998 mördades två män på en bar i Poyntzpass. Våldsdådet sågs som en attack mot allt som fredsprocessen var avsedd att uppnå. Detta då de båda offren hade skapat en vänskap över religiösa och politiska klyftor som var karaktäristiskt för samhället i Nordirland. Ingen grupp tog direkt på sig ansvaret för våldsdådet, men de flesta trodde att de hade begåtts av LVF. Ett slutdatum hade satts för förhandlingarna till april 1998 och en överenskommelse började komma närmare. LVF var emot fredsprocessen och det sågs att attacken var ett försök att riva upp fredsprocessen för att förhindra att ett fredsavtal nåddes. (Höglund 2004:113)

2.2.2 Spoilergruppers inverkan på de formella förhandlingarna

Jag har i denna del tänkt redogöra för hur gruppernas spoilerstrategier kan ha påverkat förhandlingsprocessen. Har spoilergruppernas agerande lett till utdragna förhandlingar eller till och med till förhandlingarnas kollaps? Har spoilerstrategierna förstört möjligheten att nå ett fredsavtal?

DUP vägrade att delta i de multilaterala förhandlingarna med Sinn Féin. Detta ledde till ett allvarligt bakslag för förhandlingarna då partiet hade ett stort stöd hos den protestantiska väljarkåren. (Hatay Jacobsson 1999:23) DUP:s agerande kan ses som fredlig spoiling. Fredlig och våldsamt spoiling kan påverka fredsprocesser på likartade sätt. De som tillämpar fredlig spoiling kan genom att förakta användandet av våld undvika att bli identifierade som spoilers och på så sätt undvika moraliskt fördömande. (Mac Ginty 2006:168)

De fanatiska utbrytargrupperna LVF och INLA stod utanför de multilaterala förhandlingarna, men trots detta kom deras våldsamma aktiviteter att få långtgående konsekvenser för fredsförhandlingarna. INLA:s mord på LVF-ledaren Billy Wright ökade rädslan för att förhandlingarna skulle kollapsa, vilket ledde till att regeringarnas säkerhetsåtgärder trappades upp. Händelsen bidrog även till att missnöjet inom den unionsvänliga och den lojalistiska rörelsen ökade. Ett flertal av UUP:s mest framstående medlemmar ville att partiet skulle dra sig tillbaka från förhandlingarna. Våldsdådet satte igång en spiral av mord som ledde till att Sinn Féin och UDP, med koppling till INLA och LVF, blev utestängda från förhandlingarna. (Höglund 2004:107–108) Dock uteslöts partierna endast för en begränsad tid. Detta för att visa att Mitchellprinciperna skulle följas (Darby 2001:51–52). UDP och Sinn Féin accepterade avstängningarna vilket visade att de var beslutsamma att förbli inom fredsprocessen (Darby 2001:52). Samtidigt ökade den politiska aktiviteten för att samtalen inte skulle kollapsa. (Höglund 2004:109)

Mordet vid Poyntzpass i mars 1998 drabbade både det protestantiska och det katolska samhället och detta ledde till att de förhandlande parterna kom att enas i fördömandet av det inträffade. Politiker från alla sidor, inklusive unionistledaren David Trimble och republikanen Gerry Adams, fördömde attacken. Våldsdådet lyckades inte hindra parterna från att nå framsteg i förhandlingarna utan istället stärkte händelsen parternas åtagande till att nå en överenskommelse (Höglund

2004:114). Den 10 april 1998, knappt en månad efter mordet i Poyntzpass, nådde man överenskommelsen. (Höglund 2004:115) Parternas förmåga att stå emot försök att förstöra fredsprocessen blir bättre ju längre förhandlingarna framskrider. Detta beror på att parterna bygger upp förtroende längs vägen och kommer in i ett samarbetspräglad beteende, där extremister inom den egna gruppen utgör ett stort hot. Således har våld i ett tidigt skede av fredsprocessen större sannolikhet att förstöra fredsprocessen. (Höglund 2001:13) Detta kan förklara varför våldsdådet vid Poyntzpass inte ledde till fredsförhandlingarnas kollaps.

2.3 Verkställandefas

Fokus i detta avsnitt är att redogöra för fredsavtalets utformande. Jag vill belysa de olika stegen i verkställandet av fredsavtalet och verkställandefasens funktion.

Den 10 april 1998 undertecknade de stridande parterna i Nordirland ett fredsavtal, *the Good Friday Agreement* (Långfredagsavtalet) (Mac Ginty 2006:156). I fredsavtalet erkändes Nordirlands konstitutionella ställning inom Storbritannien men samtidigt underströks att Nordirlands framtida status skulle bestämmas av folket. Detta innebar att om en majoritet av befolkningen i Nordirland och i Republiken Irland ville ha ett enat Irland skulle det möjliggöras genom en folkomröstning. Slutligen lovade Republiken Irland att ge upp sina territoriella anspråk på Nordirland och den irländska nationen skulle i fortsättningen definieras i termer av folk och inte territorium. (Darby 2001:23)

Joanna Spear skriver att det i fredsavtal finns vägledande principer för verkställande av en fredlig lösning (Spear 2002:148). Verkställandefasen syftar till att få de förhandlande parterna att uppfylla sina skriftliga och muntliga löften för freden (Stedman 2002:2). För att detta ska ske är det viktigt att de stridande parterna känner att de har en delaktighet i verkställandeprocessen (Spear 2002:155). Det är svårt att förverkliga en överenskommelse som inte inkluderar garantier för de huvudsakliga motståndarna, det vill säga en garanti som innebär makt genom politisk representation. (Sisk 2003:262) Detta kan bidra till att förklara utformningen av Långfredagsavtalet som innefattade planer för betydande reformer av det politiska och rättsliga systemet. Reformerna innebar bland annat att tre sammankopplade institutioner skulle upprättas. (Mac Ginty 2006:156, Darby 2001:23) De främsta partierna skulle bilda en koalitionsregering och ett maktdelande råd skulle i fortsättningen hantera relationerna inom Nordirland. Vidare skulle samarbetet mellan det nordirländska och det irländska parlamentet underlättas genom upprättandet av en gemensam ministerstyrelse. Ett utökat samarbete mellan Storbritannien och Irland skulle möjliggöras genom ett brittisk och irländskt råd. (Darby 2001:23)

En fredsöverenskommelse nås vanligtvis genom förhandlingar mellan eliter. För att ett fredsavtal ska få stöd av befolkningen och accepteras av parternas

anhängare krävs därför ofta en folkomröstning (Stedman 2002). En vilja till fred på lokal nivå är av yttersta vikt för förverkligandet av ett fredsavtal (Spear 2002:153). Den 22 maj 1998 genomfördes en folkomröstning på Irland. Folket skulle ges möjlighet att ta ställning till avtalet som förhandlats fram av deras politiska företrädare innan det antogs av parlamentet. I Republiken Irland krävdes dessutom en folkomröstning för att godkänna konstitutionella förändringar. (Hatay Jacobsson 1999:28) Folkomröstningen visade på ett starkt stöd för Långfredagsavtalet, där hela 71 procent av Nordirlands väljare röstade för avtalet. De nationalistiska väljarna var för avtalet, medan unionisterna var jämt fördelade mellan lägren. I Republiken Irland stöttade hela 94 procent av den irländska befolkningen avtalet. (Darby 2001:24)

En säker miljö är av betydelse för verkställandet av ett fredsavtal i en kontext där inbördeskrig förekommit i bakgrunden. Fastställandet av säkerheten kan ske genom avvapning och demobilisering av de stridande fraktionerna och armén. Först efter dessa åtgärder är ett förverkligande av avtalet på ett djupare plan möjligt. (Spear 2002:141). Detta kan förklara att det efter att Långfredagsavtalet erkänts av befolkningen började ske en nedmontering av statens säkerhetsanordningar, vilket innebar att den brittiska regeringen minskade sina säkerhetsstyrkor i Nordirland (Darby 2001:42, Petterson 2002:130). Det skedde även reformer av polisväsendet i Nordirland, då en speciell kommission föreskrev att polisstyrkan skulle minskas i antal och att den katolska representationen skulle öka. (Darby 2001:24, 72) Vidare påbörjades frigivandet av politiska fångar. (Petterson 2002:131).

Fredsavtal innehåller ofta vagheter och motsägelser gällande vissa frågor. Det är inte möjligt i ett avtal att handskas med alla parter problem och dessutom går det inte alltid att förvänta sig under förhandlingarna vilka frågor som kan komma att bli viktiga under verkställandefasen. Detta kan leda till att parter tolkar avtalet i vissa frågor olika. (Stedman 2002:9,10) Enligt Långfredagsavtalet skulle en total avvapning av de paramilitära grupperna ske inom en period av två år och under översyn av en oberoende kommission, *the Independent International Commission on Decommission*. Parterna skulle använda sitt inflytande för att uppnå avvapning av de paramilitära grupperna och avvapningen skulle ske ”inom ramen för genomförandet av avtalet i dess helhet”. (Hatay Jacobsson 1999:27) Fredsavtalets vagheter gällande frågan om avvapning ledde till en återvändsgränd. Konflikten mellan parterna rörde frågan om Sinn Féin skulle tillåtas delta i provinsregeringen i frånvaron av IRA:s avvapning. 1999 bjöd den brittiska och den irländska regeringen in George Mitchell för att lösa konflikten. Mitchell presenterade senare ett förslag som innebar att Sinn Féin skulle tillåtas delta i provinsregeringen mot att IRA utsåg en representant som skötte kontakterna med avvapningskommissionen. Den brittiska regeringen svarade på Mitchells förslag genom att bestämma ett datum för att återge Nordirland dess självstyre till den 2 december 1999. Dock kvarstod vissa hinder för ett fullständigt verkställande av fredsavtalet, då exempelvis David Trimble måste övertyga UUP:s partikongress om att man nu hade tillräckligt med garantier i avvapningsfrågan. (Darby 2001:24)

Nordirland erhöll självstyre den 29 november 1999 och en provinsregering bestående av fyra partier tillträdde: UUP, SDLP, DUP och Sinn Féin. De första årens sammankomster kom att kantades av svårigheter som hade sitt ursprung i misstron mellan de unionsvänliga partierna och republikanerna. (Karlsson 2008b)

2.3.1 Spoilergruppers agerande i verkställandefasen

Jag vill i denna del redogöra för spoilergruppernas agerande i förhållande till fredsavtalets utformning och verkställandet av detta avtal. Jag vill besvara dessa frågor: Vilka grupper har verkat som spoilers och vilka spoilerstrategier har de använt i verkställandefasen? Vad vill grupperna uppnå med sina spoilerstrategier i denna fas?

I augusti 1998 låg RIRA bakom ett bombdåd i staden Omagh. Attacken drabbade både det protestantiska och det katolska samhället. (Darby 2001:96) Våldsdådet vid Omagh skedde bara några månader efter att Långfredagsavtalet hade erkänts av en majoritet av Nordirlands befolkning. RIRA:s våldshandlingar verkade tyda på förakt för det utbredda stödet för avtalet. (MacGinty 2006:162).

Spoilers som agerar inom fredsprocessen undertecknar ett fredavtal och erkänner då även en villighet att verkställa en överenskommelse. Men trots detta misslyckas de med att fullfölja de förpliktelser som ingår i avtalet. Vidare har de spoilers som undertecknar ett fredsavtal av taktiska skäl motiv att behålla sitt hot dolt och minimera därför det våld de använder. De vill att fredsprocessen ska fortsätta så länge den lovar fördelar för dem i förhållande till deras motståndare (Stedman 1997:8). Detta kan hjälpa till att förklara varför Sinn Féin och UUP även i verkställandefasen fortsatte att anta ett spoilerbeteende. De unionsvänliga partierna var missnöjda med utsikten att Sinn Féin skulle tilldelas ministerbefattningar i frånvaron av IRA:s nedläggning av vapen. IRA vägrade att acceptera kravet på avvapning men bekräftade på nytt vapenvilan och sitt stöd för fredsprocessen. (Darby 2001:24, 72) De unionsvänliga partierna menade att de hade gett upp mer än nationalisterna och krävde att avtalet skulle omförhandlas (Darby 2001:25). UUP hävdade att republikanernas åtagande till fred och demokrati enbart var en taktik för att få ut så mycket som möjligt från regeringarna, medan de förbehöll sig rätten att gå tillbaka till den väpnade konflikten. (Darby 2001:54)

Spoilers kan använda fredliga medel för att förhindra fredsprocessen i strävan att uppnå sina mål (Newman & Richmond 2006:1). Detta bidrar till att förklara DUP:s roll i verkställandefasen. DUP förde en ihärdig kampanj för nej-sidan i folkomröstningen. Partiet utgjorde senare en del av den makt-delande regeringen men vägrade att delta i verkställandekommitténs möten på grund av Sinn Féins medverkan. (MacGinty 2006:164) DUP krävde att fredsavtalet skulle omförhandlas och de bromsade på så sätt ett fortsatt verkställande av Långfredagsavtalet. DUP spoilerbeteende visade tydligt på de unionsvänliga

partiernas besvikelse med överenskommelsen, vilken hade fördjupats under tiden efter avtalet. (MacGinty 2006:168)

Oavsiktlig spoiling kan definieras som ett beteende där aktörerna inte medvetet försöker förstöra fredsprocessen men där fredsprocessen undermineras som en bieffekt av deras handlingar. Detta kan beskriva de lojalistiska gruppernas agerande. De hade förpliktigt sig till en vapenvila och var representerade i de multilaterala samtalen. Dock började lojalisterna förlora intresset för fredsprocessen då de ansåg att den var mer fördelaktig för nationalisterna och republikanerna. De var oförmögna att bygga upp en politisk bas i storlek med Sinn Féin och de menade att fredsprocessen bara gick åt ett håll, då polisreformer, tillbakadragande av trupper och inkludering av Sinn Féin i regeringen innebar medgivanden till den andra sidan. Missnöjet med fredsprocessen och fredsavtalet ledde till att många lojalister istället började organisera sig i kriminella gäng utanför fredsprocessen, vilka engagerade sig i våldsamma aktiviteter. Emellertid ansågs inte deras spoilerbeteende vara del av en större politisk kampanj för att undergräva verkställandet av fredsavtalet. (MacGinty 2006:166)

2.3.2 Spoilergruppers inverkan på verkställandefasen

Hur har spoilerstrategierna påverkat verkställandefasen? Min avsikt med detta kapitel är att utreda om spoilergruppers agerande har försvårat eller hindrat verkställandet av fredsavtalet.

Våldsdådet i Omagh i augusti 1998 fördömdes av allmänheten och många av de inblandade parterna i fredsprocessen. Sinn Féins ledare Gerry Adams fördömde dådet öppet för att understryka partiets avståndstagande från våldet. (Darby 2001:96–97) Det är lättare för ledarna att fördöma våldshandlingar ju längre förhandlingarna har framskridit, då gemensamma band skapas och processen lättare kan stå emot försök att underminera den. Detta kan förklara våldsdådets inverkan på förhandlingarna. (Höglund 2001:13)

Till följd av allmänhetens starka reaktioner och ledarnas fördömande av våldsdådet utlyste RIRA som var ansvariga för dådet en vapenvila, och även INLA följde exemplet (Darby 2001:49). IRA tog samtidigt chansen att disciplinera de fanatiska utbrytargrupperna genom att hota med att åtgärder skulle vidtas mot RIRA om de inte upplöste sig (Darby 2001:97). Detta illustrerar det faktum att även om parter är uppriktigt intresserade av att verkställa en ömsesidigt förmånlig fred kan de brottas med spoilers som inte är en del av avtalet och som vill förstöra koalitionen för fred (Stedman 2002:12).

De unionsvänliga partiernas bekymmer gällde främst de ledande IRA snarare än de oliktankande republikanska grupperna. De unionsvänliga partiernas anledning till misstro mot republikanerna var IRA:s inställning till nedmonteringen av sina vapenförråd och påstådda brott mot vapenvilan, snarare än medveten spoiling utförd av republikanska utbrytargrupper. De republikanska spoilergrupperna hamnade i marginalen och var ineffektiva när det gällde att

förhindra ett fredsavtal. De kunde inte heller ta på sig äran för svårigheterna i perioden efter avtalet. (MacGinty 2006:163)

De lojalistiska gruppernas våldsamma agerande – deras oavsiktliga spoiling – utanför fredsprocessen undergrävde delvis allmänhetens tilltro till fredsprocessen. Gruppernas beteende bidrog till att de nordirländska medborgarna ifrågasatte fördelarna med fredsavtalet då det inte medförde någon förbättrad livskvalitet. (Mac Ginty 2006:169)

3 Slutsatser

Mitt huvudsyfte med denna studie har varit att visa hur olika faser i fredsprocesser samspelar med spoilergruppers agerande. Detta samspel har tydliggjorts genom att spoilergruppers agerande analyserats i förhållande till olika faser i den nordirländska fredsprocessen.

En inkluderande fredsprocess, likt den i Nordirland, kan vara effektiv för att få stridande parter att utlysa en vapenvila. Moderna konflikter utgörs ofta av en mängd stridande parter och det är ofta svårt att få till stånd en hållbar fredsprocess som inte inkluderar de väpnade grupperna. Emellertid kan en inkluderande fredsprocess medföra svårigheter på grund av konflikt med andra parter i förhandlingarna. I den nordirländska fredsprocessen möttes IRA:s utlysta vapenvila av misstänksamhet från den brittiska regeringen och unionisterna. De ställde krav på avväpning som villkor för förhandlingar. IRA såg tillmötesgående av kraven som likställt med att ge upp. Sinn Féin uppfattade detta som ett tecken på ovilja att inleda de multilaterala förhandlingarna. Konflikten i frågan om avväpning ledde till att inledningen av förhandlingarna försenades.

Bristen på politisk rörelse i fredsprocessen ledde till att IRA bröt sin rådande vapenvila. IRA använde våld i ett taktiskt syfte för att åter få delta i förhandlingarna men under andra förutsättningar. De ville inte orsaka en fullständig kollaps av fredsprocessen utan endast förstöra den vid en viss tidpunkt. IRA hade som målsättning att omforma fredsprocessen, och erkände republikanernas problemagenda. Vidare syftade våldsstrategin troligen till att förhindra en splittring inom gruppen.

Det går att urskilja ett visst mönster i spoilergruppers agerande i den nordirländska fredsprocessens förberedandefas. Stridande parter som utlyser en vapenvila har tagit ställning för att se vilka fördelar förhandlingarna kan medföra jämfört med den väpnade kampen. Konflikter mellan parterna försenar förhandlingarna, och de paramilitära grupperna återgår till en väpnad kamp, då ledare tvingas ge efter för radikala fraktioner av gruppen för att förhindra splittringar. De väpnade grupperna utgörs av aktörer med olika målsättningar. Parter använder i denna fas våld för att styra förhandlingarna i en annan riktning och bestämma vad som sätts på agendan. De vill att förhandlingarna ska följa deras strävan. Samtidigt finns det fraktioner inom gruppen som vill att förhandlingarna inte ska bli av.

I den nordirländska fredsprocessen försökte man se till att de väpnade grupperna förblev inom fredsprocessen genom att tillsätta en kommission för att lösa frågan om avväpning. Mitchellkommissionen rekommenderade att avväpning av de paramilitära grupperna skulle ske parallellt med förhandlingarna, men inte utgöra ett krav för deltagande. Kommissionen föreslog även att parterna skulle

förbinda sig till fredliga och demokratiska regler vid förhandlingarnas inledning, de så kallade Mitchellprinciperna. Förslagen syftade till att få till stånd de multilaterala samtalen och samtidigt begränsa spoilergruppernas inflytande på fredsprocessen. Dessa åtgärder hjälpte till att begränsa spoilergruppernas inverkan och bidrog till att samtalen inte kollapsade.

En förändrad politisk kontext kring de formella förhandlingarna möjliggjorde en inkluderande fredsprocess. Mitchellkommissionens förslag om att avvapning skulle ske parallellt med förhandlingar antogs. IRA utlyste en andra vapenvila och Sinn Féin accepterade Mitchellprinciperna, vilket tillät dem att delta i förhandlingarna.

Sinn Féins inkludering i fredsprocessen ledde till splittringar inom den republikanska rörelsen. Missnöjda medlemmar lämnade IRA och bildade nya paramilitära grupper. Utbrytargrupperna utförde våldsdåd mot protestantiska områden, i syfte att få dem att pressa unionisterna att dra sig ur förhandlingarna. Genom våldsdåden försökte man få det att se ut som om unionisterna orsakade förhandlingarnas kollaps. Vårdshandlingarna var även menade att skämma ut republikanerna i fredssamtalen.

IRA hade i de förberedande förhandlingarna använt sig av våld för att få igenom sin agenda. I de formella förhandlingarna ändrade de spoilerstrategi. IRA ville att Sinn Féin skulle förbli inom fredsprocessen och de var medvetna om unionisternas känslighet för republikanernas våld. IRA varnade därför sina medlemmar för att gå med i de rivaliserande utbrytargrupperna.

Inkludering av väpnade grupper skapade även fortsatt missnöje hos partierna inom fredsprocessen. DUP lämnade förhandlingarna i protest då Sinn Féin tilläts delta i samtalen. De ansåg att partiets inkludering var oförenlig med demokratiska och fredliga principer.

I de förberedande förhandlingarna hade en inkluderande fredsprocess medfört problem på grund av partiets misstänksamhet mot väpnade grupper. Även i de formella förhandlingarna skapade inkluderingen missnöje hos konstitutionella partier. Emellertid ledde inkluderingen i den formella fasen även till splittring inom de väpnade grupperna. Vissa aktörer var missnöjda med gruppens fredsstrategi, och ville förstöra fredsprocessen för att kunna fortsätta den väpnade kampen och uppnå sina mål.

Avvåpningsfrågan utgjorde ett fortsatt problem även i de formella samtalen, och riskerade att leda till förhandlingarnas kollaps. Det bestämdes därför att beslut i denna fråga skulle tas först efter att en överenskommelse i andra frågor uppnåtts. Sinn Féins tillämpade tidvis taktisk spoiling, då de uttalade hot om att IRA skulle återgå till krig om de inte tjänade på förhandlingarna. UUP vägrade direkt kontakt med Sinn Féin, vilket försvårade förhandlingar. De använde sig av en strategi som innebar begränsat medgivande till den andra sidan. Parternas spoilerbeteende syftade till att styra förhandlingarna för att vinna maximala fördelar.

I de formella förhandlingarna har parter inom fredsprocessen anledning att hålla sitt hot dolt, då de vill vinna maximala fördelar. De använder strategier som hot om våld och begränsade eftergifter till motparterna. Spoilerbeteendet syftar då till att styra processen för att få ut så mycket som möjligt.

Mitchellprinciperna accepterades av alla parter som var inblandade i förhandlingarna. De tjänade till att hantera spoilers och begränsa deras inflytande

på fredsprocessen. Den lojalistiska gruppen LVF och den republikanska gruppen INLA var emot fredsprocessen och försökte motverka ett avtal. Våldsdåden ledde till att Sinn Féin och UDP, som var anknutna till grupperna, utestängdes från förhandlingarna. Parterna accepterade avstängningarna som endast var för en begränsad tid. Samtidigt ökade den politiska aktiviteten för att samtalen inte skulle kollapsa.

Utifrån min analys av verkställandefasen i Nordirland har jag kunnat dra slutsatsen att fredsavtalets utformning är av betydelse för spoilergruppers agerande i verkställandefasen. Grupperns agerande i denna fas samspelar med vad de har att vinna på freden och på att verkställa sin del av avtalet.

Långfredagsavtalet stadgade bildandet av en koalitionsregering som skulle garantera de huvudsakliga motståndarna makt genom politisk representation. En folkomröstning genomfördes för att godkänna avtalet som hade förhandlats fram av eliterna. Målet med denna var att överenskommelsen skulle få stöd hos folket och accepteras av parternas anhängare, och folkomröstningen visade också på ett starkt stöd för avtalet.

DUP verkade som spoilers i verkställandefasen, då de förde en ihärdig kamp för nej-sidan i folkomröstningen och krävde att fredsavtalet skulle omförhandlas. De utgjorde senare en del av den maktdelande regeringen men vägrade att delta i verkställandekommitténs möten på grund av Sinn Féins närvaro. Även andra parter ville demonstrera förakt för folkets stöd av avtalet. Den extrema utbrytargruppen RIRA genomförde ett bombdåd bara några månader efter att fredsavtalet godkänkts av en majoritet i folkomröstningen. Våldsdådet drabbade både det katolska och det protestantiska samhället. Spoilerstrategin syftade till att visa att gruppen tog avstånd från fredsavtalet.

I verkställandefasen har ett fredsavtal nåtts mellan parterna, och således kan parterna inte längre styra vilken riktning förhandlingarna tar. Parternas motiv i denna fas kan därför vara att visa att de tar avstånd från fredsprocessen och inte är nöjda med freden. Vissa parter anser att fredsavtalet är orättvist och bör omförhandlas medan andra menar att de har mer att tjäna på en fortsatt konflikt.

Frågan om IRA:s avväpning fortsatte att utgöra ett problem i verkställandefasen. Fredsavtalet föreskrev att avväpning skulle ske ”inom ramen för genomförandet av avtalet i dess helhet”. Detta skapade konflikt mellan UUP och Sinn Féin, vilka båda hade förpliktigt sig till att verkställa avtalet. Problemet var om Sinn Féin skulle tillåtas delta i provinsregeringen trots att IRA:s avväpning uteblivit. Fredsavtalets vagheter i fråga om avväpning ledde till att parterna tolkade avtalet olika. För att lösa frågan föreslogs att Sinn Féin skulle tillåtas delta i provinsregeringen mot att IRA utsåg en representant som skötte kontakterna med avväpningskommissionen. UUP ställde sig emot detta förslag. De var missnöjda, då de menade att de hade gett upp mer än republikanerna, och krävde att fredsavtalet skulle omförhandlas. Parterna vägrade vid olika tillfällen att verkställa delar av avtalet. De antog ett spoilerbeteende för att demonstrera missnöje med avtalets utformning och med att den andra sidan hade vunnit mer på freden.

4 Referenser

Litteratur

- Berman, Maureen R. & Zartman, William I., 1982: *The Practical Negotiator*. New Haven & London Yale University Press.
- Berridge, G.R., 2005: *Diplomacy. Theory and Practice*. Third Edition. New York: Palgrave MacMillan.
- Darby, John, 2001: *The Effects of Violence on Peace Processes*. Washington D.C: United States Institute of Peace Press.
- de Chastelain, John, 1999: The Good Friday Agreement in Northern Ireland. I: Aall, Pamela, Crocker, Chester A. & Hampson, Fen Osler (utg.), *Herding cats. Multiparty negotiation in a complex world*. Washington D.C: United States Institute of Peace Press. S. 431–468.
- Gross Stein, Janice, 1989: Introduction. I: Gross Stein, Janice (utg.), *The Process of International Pre-negotiation. Getting to the table*. London: The Johns Hopkins University Press.
- Hatay Jacobsson, Ann-Sofi, 1999: ”Fredsprocessen på Nordirland.” *Världspolitikens Dagsfrågor*, nr. 12. Utrikespolitiska Institutet. S. 1–32.
- Höglund, Kristine, 2001: ”Violence – Catalyst or Obstacle to Conflict Resolution? Seven propositions Concerning the Effect of Violence on Peace Negotiations.” *Uppsala Peace Research Papers*, nr. 3. Departement of Peace and Conflict Research Uppsala University. S. 1–21.
- Höglund, Kristine, 2004: *Violence in the Midst of Peace Negotiations*. Departement of Peace and Conflict Research Uppsala University.
- Darby, John & Mac Ginty, Roger, 2003: Conclusion: Peace Processes, Present and Future. I: Darby, John & Mac Ginty, Roger (utg.), *Contemporary Peacemaking. Conflict, Violence and Peace Process*. New York: Palgrave MacMillan. S. 256–274.
- Mac Ginty, Roger, 2006: Northern Ireland: A peace process thwarted by accidental spoiling. I: Newman, Edward & Richmond, Oliver (utg.), *Challenges to Peacebuilding. Managing spoilers during conflict resolution*. New York: United Nations University Press. S. 153–172.
- Newman, Edward & Richmond, Oliver, 2006: Introduction. Obstacles to peace processes: Understanding spoiling. I: Newman, Edward & Richmond, Oliver (utg.), *Challenges to Peacebuilding. Managing spoilers during conflict resolution*. New York: United Nations University Press. S. 1–19.
- Pettersson, Jan, 2002: *Fredsprocessen i Nordirland*. Uppsala: Förlag Global.
- Saunders, Harold H., 1985: ”We Need a Larger Theory of Negotiation: The importance of Pre-negotiating Phases”. *Negotiation Journal*, vol. 1, nr. 3. S. 249–262.

- Spear, Joanna, 2002: Disarmament and Demobilization. I: Cousens, Elizabeth M., Rotchild, Donald & Stedman, Stephen John (utg.), *Ending Civil Wars. The Implementation of Peace Agreements*. London: Lynne Rienner Publisher, Inc. S. 141–182.
- Stedman, Stephen John, 2002: Introduction. I: Cousens, Elizabeth M., Rotchild, Donald & Stedman, Stephen John (utg.), *Ending Civil Wars. The Implementation of Peace Agreements*. London: Lynne Rienner Publisher, Inc. S. 1–40.
- Stedman, Stephen John, 1997: ”Spoiler Problems in Peace Processes”. *International Security*, vol. 22, nr. 2. S. 5–53.
- Strömquist, Siv, 2003: *Uppsatshandboken*, 3 uppl. Mölnlycke: Hallgren och Fallgren Studieförlag AB.
- Svensson, Torsten & Teorell, Jan, 2007: *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.
- Zartman, William I., 1989: Prenegotiation: Phases and Functions I: Gross Stein, Janice (utg.), *The Process of International Prenegotiation; Getting to the table*. London: The Johns Hopkins University Press. S. 1-17.

Övrigt referensmaterial

- Dagens Nyheter, 2008: Fem gripna i irländsk bombrazzia. (2009-08-16). <http://www.dn.se/nyheter/varlden/fem-gripna-i-irlandsk-bombrazzia-1.538969>
- Department of Foreign Affairs, 1985: The Anglo-Irish Agreement. (2009-08-10). <http://www.foreignaffairs.gov.ie/uploads/documents/anglo-irish%20agreement%201985.pdf>
- Department of Foreign Affairs, 1993: The Joint Declaration of 15 December 1993 (Downing St. Declaration). (2009-08-10). <http://www.foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=8734>
- Department of Foreign Affairs, 1996: The Mitchell Report. (2009-08-10). <http://www.foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=8741>
- Department of the Taoiseach, 1998: The Northern Ireland Peace Agreement. (2009-08-10). http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/NIPeaceAgreement.pdf
- Karlsson, Lena, 2008a: Nordirland. (2009-08-16). Utrikespolitiska institutet. http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Conflict_467.aspx
- Karlsson, Lena, 2008b: Nordirland – fördjupning. (2009-08-16). Utrikespolitiska institutet. http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_520.aspx
- Pelling, Jon, 2009: ”Polisen hatar allt irländskt”. (2009-07-20). http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_3226317.svd
- The National Archives of Ireland, 1921: The Anglo-Irish Treaty. (2009-08-10). http://www.nationalarchives.ie/topics/anglo_irish/dfaexhib2.html
- University of Ulster. Conflict Archive on the Internet, 1995a: The Framework Documents – A New Framework for Agreement. (2009-08-10).

<http://www.cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/fd22295.htm>

University of Ulster. Conflict Archive on the Internet, 1995b: The Framework Documents – A Framework for Accountable Government in Northern Ireland. (2009-08-10).

<http://www.cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/fd22295b.htm>

Uppsala Conflict Data Program, 2008: United Kingdom – War & Minor conflict. (2009-08-16).

http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=163®ionSelect=8-Western_Europe#